

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มุ่งสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะ และทักษะความเป็นผู้นำของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ในเขตการศึกษา 10 ซึ่งผู้วิจัยมีแนวทางในการวิจัยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- 3.1 ลำดับขั้นตอนในการวิจัย
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ลำดับขั้นตอนในการวิจัย

- 1) ศึกษาทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะและทักษะความเป็นผู้นำ
- 2) กำหนดกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการวิจัย
- 3) กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 4) สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 5) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา
- 6) นำเครื่องมือไปทดลองใช้
- 7) ปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัย
- 8) นำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล
- 9) วิเคราะห์ข้อมูล
- 10) สรุปผลการวิจัยและเสนอผลการวิจัย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้าราชการในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 10 มี 3 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ มีประชากรทั้งหมด 96 คน นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 77 คน

2) กลุ่มข้าราชการที่ปฏิบัติงาน ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ มีประชากรทั้งหมด 1,666 คน นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง 313 คน

3) กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนมีประชากรทั้งหมด 4,316 คนนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 353 คน

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้ง 3 กลุ่ม ใช้ตารางของ โรเบิร์ต วี. เครจซี และ ดาร์ล ดับเบิลยู. มอร์แกน (V. Krejcie and Daryle W. Morgan) ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มนั้น กลุ่มหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกำหนดสัดส่วน (Quota Sampling) ขึ้นแรกได้แจกแจงจำนวนหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ เป็นกลุ่มใหญ่ของแต่ละสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดก่อน จากนั้นจึงเทียบสัดส่วนกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จะทำให้ทราบจำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ขึ้นสุดท้าย ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างของแต่ละสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ส่วนกลุ่มข้าราชการที่ปฏิบัติงานในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) อนึ่งเพื่อความประหยัด และสะดวกในการออกเก็บข้อมูล จึงใช้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ทุกอำเภอที่สุ่มได้ ในคราวเดียวกันนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างร่วมกัน มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 แจกแจงประชากรเป็นกลุ่มใหญ่ของแต่ละสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดก่อน จากนั้นจึงเทียบสัดส่วนกับจำนวนเต็มของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดของแต่ละกลุ่ม จะทำให้ทราบจำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่ม และแต่ละสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

ขั้นที่ 2 สุ่มสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เพื่อเป็นตัวแทนของแต่ละสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในขั้นตอนนี้ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างกระจายไปในอัตราที่สอดคล้องกับจำนวนสัดส่วนของกลุ่มประชากร จึงใช้เกณฑ์ในการสุ่มดังนี้

1) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ที่มีสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ในสังกัด 21 แห่งขึ้นไป สุ่มให้ได้ตัวแทน 5 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

2) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ที่มีสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ในสังกัดระหว่าง 16-20 แห่ง สุ่มให้ได้ตัวแทน 4 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

3) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ที่มีสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ในสังกัดอยู่ระหว่าง 11-15 แห่ง สุ่มให้ได้ตัวแทน 3 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

4) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ที่มีสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอในสังกัด 10 แห่งลงมา สุ่มให้ได้ตัวแทน 2 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

ขั้นที่ 3 สุ่มตัวอย่างจากข้าราชการที่ปฏิบัติงาน ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และผู้บริหารโรงเรียน ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ที่เป็นตัวแทนของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนั้น ๆ ซึ่งได้จากการสุ่มครั้งที่ 2 ดังกล่าวแล้ว การสุ่มกลุ่มตัวอย่างในขั้นสุดท้ายนี้ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอใดจะได้เป็นกลุ่มตัวอย่างของข้าราชการที่ปฏิบัติงานในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และผู้บริหารโรงเรียน จำนวนมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ สัดส่วนกลุ่มประชากรที่สุ่มได้ทั้งหมด ในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนั้น เป็นตัวแปรสำคัญ

การสุ่มเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง ในขั้นที่ 2 และ 3 ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

รายละเอียดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็นสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็นรายสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัด

สำนักงาน การประถมศึกษา จังหวัด	หัวหน้าการ ประถมศึกษา		ข้าราชการที่ปฏิบัติ งานในสำนักงานการ		ผู้บริหาร โรงเรียน		รวม	
	อำเภอ		ประถมศึกษาอำเภอ					
	ประชา	กลุ่ม	ประชา	กลุ่ม	ประชา	กลุ่ม	ประชา	กลุ่ม
	กร	ตัว	กร	ตัว	กร	ตัว	กร	ตัว
		อย่าง		อย่าง		อย่าง		อย่าง
อุบลราชธานี	21	17	360	66	1,063	87	1,444	170
ยโสธร	8	6	141	27	369	30	518	63
ร้อยเอ็ด	17	13	304	57	791	65	1,112	135
มหาสารคาม	11	9	221	42	585	48	817	99
กาฬสินธุ์	14	11	240	45	552	45	806	101
อำนาจเจริญ	7	6	111	21	266	21	384	48
มุกดาหาร	7	6	110	21	234	20	351	47
นครพนม	11	9	179	34	456	37	646	80
รวม	96	77	1,666	313	4,316	353	6,078	743

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถาม ความคิดเห็น ของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ข้าราชการที่ปฏิบัติงานในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและผู้บริหารโรงเรียน แบบสอบถามที่เกี่ยวกับ ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ ผู้วิจัยได้นำเอากรอบความคิดของ เก่งกิจ อนันตภักดิ์ (2526) มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม เป็นส่วนใหญ่ เพราะเห็นว่าครอบคลุมคุณลักษณะความเป็นผู้นำไว้ทุกด้าน มีการ

ตัดทอนบางเรื่องที่พิจารณาแล้วเห็นว่า อาจมีปัญหาในการตอบ ซึ่งเกิดจากข้อจำกัดของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เอง ส่วนด้านทักษะความเป็นผู้นำ ได้ปรับปรุงแบบสอบถาม จากการวิจัยเรื่องการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 9 ของ ประพัฒน์ สุภาสอน (2533) เป็นบางส่วน นำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้คิดสร้างแบบสอบถามด้านทักษะความเป็นผู้นำที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอขึ้นเพิ่มเติมอีกด้วย แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะ เป็นแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวนรวมทั้งสิ้น 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับคุณลักษณะ และทักษะ ความเป็นผู้นำของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ซึ่งเป็นอยู่หรือปรากฏอยู่ในปัจจุบัน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคอร์ท (Likert) มีโครงสร้างแบบสอบถามครอบคลุมคุณลักษณะ 4 ด้าน และทักษะ 3 ด้าน จำนวนรวมทั้งสิ้น 44 ข้อ ดังนี้

1) ด้านคุณลักษณะ จำนวน 24 ข้อ จำแนกเป็น

- (1) ด้านสติปัญญา จำนวน 5 ข้อ จากข้อ 1-5
- (2) ด้านร่างกาย จำนวน 4 ข้อ จากข้อ 6-9
- (3) ด้านอารมณ์ จำนวน 8 ข้อ จากข้อ 10-17
- (4) ด้านอุปนิสัย จำนวน 7 ข้อ จากข้อ 18-24

2) ด้านทักษะ จำนวน 20 ข้อ จำแนกเป็น

- (1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ จำนวน 5 ข้อ จากข้อ 25-29
- (2) ด้านมนุษยสัมพันธ์ จำนวน 3 ข้อ จากข้อ 30-32
- (3) ด้านเทคนิค จำนวน 12 ข้อ จากข้อ 33-44

แบบสอบถามแต่ละข้อมีน้ำหนักในการให้คะแนน ดังนี้

ระดับ	ความหมาย	คะแนน
มากที่สุด	มีคุณลักษณะ/ทักษะอยู่ในระดับมากที่สุด	5
มาก	มีคุณลักษณะ/ทักษะอยู่ในระดับมาก	4
ปานกลาง	มีคุณลักษณะ/ทักษะอยู่ในระดับปานกลาง	3
น้อย	มีคุณลักษณะ/ทักษะอยู่ในระดับน้อย	2
น้อยที่สุด	มีคุณลักษณะ/ทักษะอยู่ในระดับน้อยที่สุด	1

3.3.1 วิธีการสร้างเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาเนื้อหาสาระเกี่ยวกับคุณลักษณะ และทักษะของผู้นำ หรือผู้บริหาร จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) กำหนดขอบเขตปัญหาที่จะศึกษา โดยจำแนกคุณลักษณะของผู้นำออกเป็น 4 ด้าน และทักษะความเป็นผู้นำเป็น 3 ด้าน ดังกล่าวไว้แล้ว

3) ศึกษาลักษณะวิธีการสร้างเครื่องมือ แบบมาตราส่วนประมาณค่า จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทางการศึกษา และศึกษาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล แบบมาตราส่วนประมาณค่าจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4) สร้างแบบสอบถาม แล้วจึงนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปหาความตรง (Validity) โดยนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความตรงในโครงสร้าง (Construct Validity) ความตรงในเนื้อหา (Content Validity) รูปแบบของแบบสอบถาม (Format) ตรวจสอบด้านภาษา (Wording) และความเหมาะสมในเรื่องเวลา (Timing) ในการตอบแบบสอบถาม

5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของอาจารย์ที่ปรึกษา ไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ที่จังหวัดสกลนคร ใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอจำนวน 10 คน ข้าราชการที่ปฏิบัติงาน ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ จำนวน 10 คน และผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 30 คน

6) นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้วมาตรวจสอบวิเคราะห์ หาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (r_α - Coefficient of Cronbach)

7) นำเครื่องมือที่ได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปเก็บข้อมูล

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

กลุ่มหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือราชการส่งทางไปรษณีย์ ขอความอนุเคราะห์ไปยังกลุ่มตัวอย่าง ให้กรอกข้อมูล แล้วส่งแบบสอบถามคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์ ส่วนกลุ่มข้าราชการที่ปฏิบัติงานในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยนำแบบสอบถามและหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ไปขอความร่วมมือจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอที่เกี่ยวข้องด้วยตนเอง แล้วให้กลุ่มตัวอย่างส่งแบบสอบถามที่ตอบเสร็จสมบูรณ์แล้ว คืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์ ถ้ากลุ่มตัวอย่างบางส่วนไม่ส่งแบบสอบถามคืนภายใน 15 วัน ผู้วิจัยจะดำเนินการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ ไปยังสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอที่มีกลุ่มตัวอย่างนั้นอีกครั้งหนึ่ง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ (Statistical Package for The Social Sciences/ Personal Computer) และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม (ตอนที่ 1) วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่และร้อยละ

2) คุณลักษณะ และทักษะความเป็นผู้นำ ของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ (ตอนที่ 2) วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

(1) คำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และเมื่อได้ค่าเฉลี่ยแล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์ประเมินความคิดเห็น คือ

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50	หมายถึง	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50	หมายถึง	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50	หมายถึง	ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

(2) คำนวณหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

(3) ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ใช้ F-test เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะ และทักษะความเป็นผู้นำของ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ตามกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าเฉลี่ยแล้ว จะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffé) ที่ระดับนัยสำคัญ .05